

ДОКЛАД - АНАЛИЗ

На основанията на които съдилищата взимат мярка за неотклонение „домашен арест“ и на които изменят мярката за неотклонение „задържане под стража“ в „домашен арест“

На аналитичното звено е възложено да извърши проучване, въз основа на получени от апелативните райони доклади, на основанията на които съдилищата взимат мярка за неотклонение „домашен арест“ и на които изменят мярката за неотклонение „задържане под стража“ в „домашен арест“, с оглед преценка дали е налице противоречива или неправилна практика на съдилищата по отношение на прилагането на мярката за неотклонение „домашен арест“.

Извършването на анализа е въз основа на изпратени от председателите на апелативните съдилища, включително и СВвС и СпАС, доклади за проучване на съдебната практика по отношение на мярката за неотклонение „домашен арест“ и справки за съдебните актове, с които е взета мярката за неотклонение „домашен арест“ или е изменена мярка за неотклонение „задържане под стража“ в „домашен арест“.

За сигурността и достоверността на изводите на настоящия анализ следва да се имат предвид няколко обстоятелства, свързани с базата на анализа и със спецификите на разглежданата материя.

1. Източници на анализа не са постановени съдебни актове за вземане или изменение на мярка „домашен арест“, а доклади от административните ръководители за обобщаване на съдебната практика в съответния район по поставената проблематика. Част от докладите аналитично обобщават обстоятелствата, подлежащи на преценка от съдилищата при вземане /или изменение/ на мярка за неотклонение „домашен арест“; друга част директно цитират мотиви на съдебни актове, а трета /напр. на Великотърновски апелативен район/ - съдържа само статистически данни.
2. В НПК са предвидени предпоставките за вземане на обсъжданата мярка за неотклонение в общ вид. В хода на производствата по вземане или изменение на мярка за неотклонение предпоставките се преценяват въз основа на конкретни обстоятелства, установени по делото, които са изключително многообразни и неподлежащи а priori на класифициране. Освен това, преценката на тези обстоятелства не е на всяко едно поотделно, а има комплексен характер. Именно тази преценка на съвкупността от относими обстоятелства обосновава конкретен извод за наличие или липса на предпоставки за вземане на съответна мярка за неотклонение или за нейното изменение.

Предварителни бележки.

Мерките за неотклонение представляват законово регламентирани мерки за процесуална принуда, които се налагат с цел да обслужват развиващото се наказателно производство и нормалното му протичане и приключване. Според чл. 57 от НПК, мерките за неотклонение са насочени към преграждане на възможността обвиняемият да се укрие,

извърши престъпление или осуети изпълнението на влязлата в сила присъда. Формулировката на целите сочи, че при определянето на мярката за неотклонение, независимо от нейната тежест и вид, трябва да бъде търсен баланс между съществуващия обществен интерес - наказателното производство да се развие и приключи нормално, от една страна, и от друга - основните права на обвиняемия, като не следва да се допуска прекомерно засягане на личната му сфера, което не е непосредствено необходимо с оглед целите по чл. 57 от НПК. При преценката на тези два противоречиви интереса може да бъде изведен модел, съгласно който мярката за неотклонение трябва да бъде определяна на най-леката възможна, стига тя да осигурява постигането на посочените по-горе цели.

Мярката за неотклонение „домашен арест“ по своята същност е сходна с най-тежката мярка за неотклонение „задържане под стража“ и представлява съществено ограничение на правото на свободно придвижване на привлеченото към наказателна отговорност лице. Изпълнението на мярката за неотклонение „домашен арест“ е свързано със забрана обвиняемият да напуска предварително определено жилище, като евентуалното му напускане следва да става само с изричното разрешение на органа по разследване или държавното обвинение в досъдебното производство и съда в съдебното.

Приема се, че няма изискване жилището да принадлежи на обвиняемия, да се намира в населеното място, където се води разследването, или да е на място, където призоваването би било по-лесно. Няма пречка мярката да бъде изпълнявана, в което и да е жилище, без значение чия собственост е, стига да е установена фактическа връзка на обвиняемия с жилището и то да е определено по изричен начин от взелия мярката съдебен състав. При определянето на мярката за неотклонение „домашен арест“ съществено значение има изричното посочване в диспозитива на съдебния акт на мястото, където арестът ще бъде изтърпяван, като непосочването му прави невъзможно изпълнението на мярката за неотклонение.

Стандартът, позволяващ налагането на мярка за неотклонение „домашен арест“ е идентичен с този за определяне на мярка за неотклонение „задържане под стража“.

В НПК е предвидено най-тежките мерки за неотклонение - „задържане под стража“ и „домашен арест“ да бъдат вземани и контролирани от съда.

Съгласно разпоредбата на чл. 62, ал. 7 НПК продължителността на мярката за неотклонение „домашен арест“ на досъдебното производство е ограничена по време, като тя не може да продължи повече от сроковете, предвидени за мярка за неотклонение „задържане под стража“ в разпоредбата на чл. 63, ал. 4 НПК. След изтичането им е налице формална предпоставка за замяната на тази мярка за неотклонение с по-лека.

В практиката много рядко прокуратурата сезира съда с искане за вземане на „домашен арест“ по реда на чл. 64 от НПК, много по-често срещани са хипотезите, при които е внесено искане за вземане на „задържане под стража“ по отношение на обвиняемо лице, като съдът оставя без уважение искането за налагане на най-тежката мярка за неотклонение и взема мярка за неотклонение „домашен арест“. Доколкото предпоставките за вземане на тези мерки за неотклонение са идентични, обичайно налагането на по-леката форма на арест се обосновава от съображения за влошено здравословно състояние на обвиняемия, за

обременено семейно положение – необходимост от грижи за малолетно дете/деца, или за болни близки роднини.

Предпоставки за взимане на мярка за неотклонение „домашен арест“.

Предпоставките за тази мярка за неотклонение са идентични с тези за „задържане под стража“. В чл. 63 от НПК са разписани три самостоятелни предпоставки за определяне на мярка за неотклонение „домашен арест“ или „задържане под стража“. Първата от тях – „обосновано предположение за извършване на инкриминираното деяние“ е относима към всички мерки за неотклонение, а не само към двете най-тежки, а другите – „изискване за съответното престъпление, предмет на наказателното производство, да бъде предвидено наказание лишаване от свобода“ и „опасност от укриване или извършване на друго престъпление“ – са относими единствено към най-тежките мерки за неотклонение, като такива, засягащи в най-голяма степен значимо право на личността - правото на свободно придвижване. Първите две условия за взимане на обсъжданите мерки за неотклонение са самостоятелни, докато третата е посочена при условията на алтернативност, като това условие е налично, когато съществува дори само една от посочените опасности. За всяка една от трите предпоставки съдът, взимащ или контролиращ вече взета мярка за неотклонение, дължи самостоятелна преценка и конкретен анализ на относимите доказателствени материали.

1. Обосновано предположение за извършване на инкриминираното деяние.

Обоснованото предположение за извършване деянието, в което е обвинено лицето, по своето същество представлява фактически и правен извод, който почива на пълен анализ на доказателствените материали, събрани в хода на воденото наказателно производство до постановяването на акта, с който се определя първоначална мярка за неотклонение. Този доказателствен анализ трябва да се основава единствено на годни доказателства и доказателствени средства и да обхваща само тези доказателствени материали, които са относими към предмета на наказателното производство. В поредица свои решения ЕСПЧ е приел, че всеки законен арест трябва да се основава на изследваното обосновано предположение, което съдът е изградил след преценка за съществуването на определени факти и информация, които биха убедили един обективен наблюдател, че привлеченото към наказателна отговорност лице може да е извършило престъплението, предмет на воденото производство. Тази преценка трябва да бъде основана на коректен доказателствен анализ и да е осъществена по безпристрастен и разумен начин.

Преценката на съда за наличие на обосновано подозрение не е идентична с тази, правена по чл. 301 от НПК. За да се прецени, че обоснованото предположение е налице, е достатъчно да съществуват доказателства, подкрепящи обвинителната теза, като липсва изискване те да са безспорни, да сочат само на един възможен извод или да установяват всички факти и обстоятелства, относими към факта на извършване на престъплението и неговото авторство. Съществуването на такива доказателства е достатъчно, за да се прецени, че тази предпоставка за взимане на мярка за неотклонение е налице, защото обоснованото предположение представлява единствено индиция за съпричастността на обвиняемия към конкретно инкриминирано деяние, но не и категоричния извод за авторството и виновността му, който стои в основата на осъдителната присъда.

Прочитът на докладите, служещи за настоящия анализ, сочи, че по отношение на тази предпоставка, значима както за най-тежките мерки за неотклонение, така и за всяка мярка за неотклонение, като правило не се допускат отклонения в съдебната практика. Съдилищата приемат, че наличието на обосновано подозрение за авторство на деянието е условие без което не може да се вземе каквато и да мярка за неотклонение, включително и домашен арест. Случаите, в които е определена мярка „домашен арест“, без да са налице доказателства за съпричастност на обвиняемия към престъплението, за което му е повдигнато обвинение, са единични и инцидентни. Те са израз на неправилно разбиране, че макар да не се обосновава подозрение за авторство, или че доказателствата не обосновават подозрението в степен да се вземе задържане под стража, то определени обстоятелства като тежестта на обвинението или констатирани опасности от укриване или извършване на престъпление, са основание за вземане на мярка „домашен арест“. /Такива случаи са описани при поизнасяне от районни съдилища напр. в Нова Загора и Котел, в СРС, в Хасковски ОС, а също са констатирани в доклада за Апелативния район на Бургаски АС/. Следва да се подчертае, че не се касае до трайно неправилна практика, а до изолирано произнасяне на някои съдебни състави, което е преодолимо чрез целево обучение.

2. Обвинение за извършено престъпление, за което са предвидени наказания „лишаване от свобода“ или по-тежки.

Съществена предпоставка за определяне на най-тежките мерки за неотклонение - „задържане под стража“ и „домашен арест“ е изискването наказателното производство, във връзка с което се определя мярка за неотклонение, да е за престъпление, за което е предвидено наказание „лишаване от свобода“ или по-тежко. Това изискване е посочено в нормата на чл. 63, ал. 1 от НПК и по своя характер е формална предпоставка за определяне на обсъжданите две мерки за неотклонение.

В практиката не се констатира неправилно приложение на закона по отношение на тази предпоставка за определяне на обсъжданата мярка за неотклонение.

3. Опасност обвиняемият да се укрие или извърши престъпление.

Двете опасности, очертани в разпоредбата на чл. 63 от НПК, са предвидени при условията на алтернативност, а не кумулативно. Приема се, че наличието на която и да е от тях (разбира се, съчетана с разгледаните по-горе предпоставки) е достатъчна за определяне на мярка за неотклонение „задържане под стража“ (или „домашен арест“). Поради това, в производството по чл. 64 от НПК за съда съществува задължение да анализира доказателствения материал, съобразявайки съществуването или липсата на двете опасности, но е достатъчно да прецени, че е налице само една от тях, за да уважи искането за задържане.

Преценката за наличието или липсата на обсъжданите опасности се прави по всяко производство конкретно, с оглед представените на съда доказателства.

Принципно, доказателства, установяващи опасност от укриване са такива, свързани с индивидуализацията на личността на обвиняемия или мястото, където той трайно пребивава. В съдебната практика се приема, че невъзможността да бъде установено името на обвиняемия - предвид липса на лична карта или други индивидуализиращи лични документи, или наличие

на неистински или подправени документи, е достатъчно основание да се прецени, че е налице опасност от укриване. Наличието на опасност от укриване се обосновава и въз основа на доказателства, свързани с местоживеенето на обвиняемия. Такива са хипотезите на липса на установен адрес на обвиняемия, или лицето има известен адрес, но трайно не пребивава на него.

В практиката на съдилищата е поставян въпросът за това дали, ако в хода на воденото производство по чл. 64 от НПК бъде установено, че обвиняемият няма известен адрес и не пребивава трайно в жилище, но бъдат предоставени доказателства, че възнамерява да стори това за в бъдеще (например представи документ за собственост на имот, договор за наем на жилище или бъдат събрани гласни или писмени доказателства, че трето лице ще го приюти до края на производството), съдът може да приеме наличие на опасност от укриване. Приема се, че не може да бъде даден предварително еднозначен отговор на въпроса, понеже съдът дължи комплексна преценка на всички относими доказателства.

Доказателства за съществуването на опасност от укриване са и конкретни действия, осъществени от обвиняемия в хода на воденото наказателно производство до представянето му пред съд. Такива са фактически данни за опит да бягство или действия, насочени към отклоняване от наказателно преследване.

Опасността от извършване на друго престъпление се установява най-често с доказателства, относими към съдебното минало на обвиняемия, наличието на висящи други наказателни производства или други годни доказателства, установяващи завишена обществена опасност на привлеченото към наказателна отговорност лице.

Изводите от анализирани доклади сочат, че практиката на съдилищата принципно е съобразена с правилното тълкуване на закона, като се приема, че за да бъде взета първоначална мярка за неотклонение „домашен арест“ или „задържане под стража“ трябва да установи съществуването на една от двете (или двете) опасности, но същите трябва да бъдат реални, а не хипотетични.

Констатират се обаче, и отклонения от посоченото. Видно от съдържанието на докладите, някои съдебни състави, за да откажат да вземат „задържане под стража“ и да постановят „домашен арест“ в производство по чл. 64 от НПК, се аргументират с липса на реална опасност от укриване и извършване на друго престъпление – напр. чисто съдебно минало, млада възраст, процесуално поведение, характеристични данни и др. Такива примери са посочени за Благоевградски ОС, ОС Монтана, РС Пловдив, ОС Хасково, ОС Бургас, ОС Сливен, РС Нова Загора. В принципен план, липсата на формулираните в закона опасности сочи, че не може да се вземе мярка, свързана с арест, така че посочената практика е в отклонение от правилното прилагане на закона.

Следва да се отбележи, че посочените отклонения не могат да се определят еднозначно като неправилна практика. Това е така, понеже преценката за адекватната мярка за неотклонение е направена от решаващите съдилища при съобразяване на комплекса от обстоятелства, свързани със степента на обществена опасност на деянието и на дееца. Опасностите от укриване и/или извършване на престъпление не са разглеждани изолирано, а в контекста на другите относими в това производство обстоятелства, на плоскостта на целите, с

които се вземат марките за неотклонение и преценка за баланса между обществения интерес и интензивността на прилаганата спрямо обвиняемия принуда.

По отношение на обсъжданите опасности не е възможно предварително да бъде изведен алгоритъм кога те са налице и кога не, но липсата им по принцип следва да води до определяне на мярка за неотклонение, несвързана с арест. И обратно, съобразно с установените данни, сочещи напр. на ниска степен на обществена опасност на деянието и/или на дееца, е възможен извод, и при констатирани реални опасности, че те могат да бъдат преодолени чрез по-леката форма на арест. „Домашният арест“ ограничава правото на свободно придвижване на обвиняемия и при ефективния контрол по изпълнение му, се препятства както укриването, така и опасността от извършване на престъпление от обвиняемия.

Съобразно докладите, в производства по чл. 64 от НПК, в които е взет „домашен арест“, са подлежали на преценява степента на обществена опасност на деянието и на дееца и специфичните обстоятелства, свързани с тези преценки, разгледани в тяхната взаимна връзка, са обосновавали определяне на тази по-лека форма на арест. Например – ниска стойност и малко количество на предмета на деянието /наркотично вещество за лична употреба/, конкретни характеристики на деянието, социален статус, трудова ангажираност, чисто съдебно минало на обвиняемия.

4.Обстоятелства по чл. 56, ал. 3 от НПК.

Анализът на докладите сочи на извод, че в производството по чл. 64 от НПК сред обстоятелствата, обсъждани от съдебните състави при вземане на мярка за неотклонение „домашен арест“ /обичайно – по искане на прокурор за вземане на „задържане под стража“, като съдът е оставил без уважение искането за задържане и е определил „домашен арест“/, са тези по чл. 56, ал. 3 от НПК.

Едно от обстоятелствата, което се съобразява от съдилищата, при положително установяване на предпоставките за задържане, е здравословното състояние на обвиняемото лице. Обичайно, за да се откаже задържане под стража и да се постанови домашен арест, съдилищата се позовават на влошено здравословно състояние на обвиняемия, което е несъвместимо с условията на следствения арест.

Други съобразявани обстоятелства за определяне на мярка за неотклонение „домашен арест“ са такива от семеен характер – ангажираност с грижа за здравето на близки роднини – родители и низходящи, отглеждане на малолетно или непълнолетно дете/деца.

Отчитани са някои особености на обвиняемия – напр. напреднала възраст.

Като съображение за вземане на „домашен арест“ някои съдилища са отчели положителното процесуално поведение на обвиняемия – явяване на призоваване, направени самопризнания, съдействие на разследването и др.

В някои от разглежданите доклади отделно са анализирани основанията за вземане на мярка за неотклонение „домашен арест“ по отношение на обвиняем – чужд гражданин. Обстоятелствата, които се отчитат в тези случаи, разбира се, на фона на комплексната преценка

на всички данни, са дълготрайно пребиваване на лицето в страната, семейни връзки в РБ, обвързаност на чужденеца с територията на РБ – трудова, предприемаческа или учебна ангажираност, наличие на собственост, или наемно правоотношение за определено жилище.

Видно от анализиранияте материали, преценката на основанията за вземане на мярка за неотклонение „домашен арест“ е винаги комплексна, като се съобразяват в тяхната взаимна връзка различни фактори, включително и с оглед на въпроса каква мярка за неотклонение е съответна на целите по чл. 57 от НПК. При първоначално вземане на обсъжданата мярка за неотклонение, задължително се обсъжда обосноваването на подозрението за авторство, наред с това се обсъждат рисковете от укриване и извършване на престъпление, а също и обстоятелствата от хуманитарен характер, като различните съдебни състави отдават различна тежест на отделните обстоятелства с оглед конкретиката на всяко производство – в някои случаи приоритетно значение се отдава на обстоятелствата, свързани с предвидените в закона рискове, а в други случаи основно се обсъждат обстоятелствата от здравно, социално, семейно естество. Това обаче не сочи на различен стандарт, прилаган от съдебните състави, а на извършвана аналитична дейност, в обем, характерен за това производство.

Предпоставки за изменение на мярка за неотклонение от „задържане под стража“ в „домашен арест“.

Винаги при преценка на законосъобразността на мярката за неотклонение /в производство по чл. 65 от НПК/, решаващият съд е длъжен да направи нов преглед на доказателствата и да прецени наличието или липсата на обосноваването предположение за извършване на инкриминираното деяние. Поради това, а и предвид динамиката на процеса на събиране на доказателства, е възможно при произнасяне по законността на мярката „задържане под стража“ съдът да приеме, че обосноваването подозрение е разколебано или, че събраните доказателства, макар и достатъчни за първоначално задържане, не са подкрепени с други доказателствени материали, т.е. - обосноваването предположение е с по-нисък интензитет. Тази преценка служи за основание мярката за неотклонение да се измени в по-лека, като тя се съпровожда и с осмисляне с каква по-лека мярка могат да бъдат постигнати целите по чл. 57 от НПК.

От представените доклади не се установява намаляването на интензитета на обосноваването подозрение да е било самостоятелно основание за изменение на мярката „задържане под стража“ в по-лека, а на преценка са подлежали наред с това и предвидените в процесуалния закон опасности и съображения от хуманитарен характер.

При осъществяването на съдебен контрол за законност на изтърпявана мярка за неотклонение, след обсъждане на доказателствените материали, събрани до момента, съдът е задължен да направи и изводи за наличието не само на обосноваването предположение за извършване на престъпление, но и на опасностите, дефинирани в чл. 63 от НПК. В производство по чл. 65 от НПК интензитета на всяка от алтернативно посочените опасности трябва да бъде обсъждан на плоскостта на изминалото време, през което атакуваната мярка за неотклонение е изтърпявана.

От анализа на представените доклади е видно, че съдилищата са постановявали изменение на мярката „задържане под стража“ в „домашен арест“, като са обосновавали

преценка за липса или намаляла опасност от укриване, изводима от различни категории обстоятелства, свързани с наличие на постоянен адрес на обвиняемия.

Съобразявана е преценка за липса или намаляла опасност от извършване на престъпление, изводима от различни фактически данни:

- чисто съдебно минало на обвиняемия;
- липса на други неприключили наказателни производства;
- намаляла опасност обвиняемият да въздейства върху свидетели;

Сред обстоятелствата, които съставляват основание за изменение на „задържане под стража“ в следващата по-лека мярка за неотклонение, са и тези, свързани със здравословното състояние на обвиняемия. Ако продължаващото задържане поставя в опасност здравето или живота на обвиняемия принципно, то трябва да бъде преустановено, защото правото на живот и здраве не може да бъде нарушавано с оглед защита на обществения интерес и постигане на целите на чл. 57 от НПК. Продължаване на задържането е несъвместимо със здравословното състояние и когато е налице невъзможност за лечение в условията на задържане под стража. Преценката на здравословното състояние на обвиняемия, а също и на евентуално негово влошаване по време на задържането, е едно от основанията за облекчаване на процесуалното положение на обвиняемия, но винаги тя се съчетава с преглед на другите обстоятелства по делото.

Причини за изменение на най-тежката мярка за неотклонение в „домашен арест“ съдилищата са обсъждали, наред с другото, и семейното положение на обвиняемия и лични задължения – необходимост от полагане на грижа за възходящ, низходящ, когато обвиняемият е единственото лице, което може да полага грижи за нуждаещото се трето лице, отглеждане и грижа за дете/деца.

Сред предпоставките за изменение на мярката за неотклонение на обвиняемия от по-тежка в „домашен арест“, са обсъждани обстоятелства, свързани с преценката на процесуалното поведение на привлеченото към наказателна отговорност лице. Като такива обстоятелства са съобразявани:

- Съдействие на обвиняемото лице на органите по разследването;
- Коректно процесуално поведение;

С оглед на целите на мярката за неотклонение, сред обстоятелствата, преценявани при изменение на мярката, са съобразявани и тези, свързани с извършване на значителна част от действията по разследването и неговото предстоящо приключване.

В единични случаи като основание за вземане на по-леката форма на задържане е посочено настъпването на нови обстоятелства – изменение на обвинението в по-леко наказуемо престъпление.

Съществено обстоятелство, подлежащо на преценка в производство по чл. 65 от НПК, е разумността на срока на действие на мярката „задържане под стража“.

Изискването при произнасяне за законосъобразност на търпяна мярка за неотклонение да бъде отчитан срока на продължаващото задържане произтича пряко от разпоредбите на чл. 5, т. 3 и чл. 6, т. 1 от КЗПЧ, в които са регламентирани правата на арестуваното лице да бъде разгледано делото му в разумен срок и правото му да бъде освободено преди разглеждане на делото, ако задържането му продължи необосновано дълго. Следователно, разумността на срока на задържането е самостоятелна, типична за производството по чл. 65 НПК предпоставка, която трябва да бъде обсъдена от решаващия съд при проверка на законността на изтърпяваната мярка за неотклонение. Обсъжданата предпоставка е пряко свързана с времеви критерий, като той трябва да бъде отчитан при преценката за законност на ареста, но преценка за разумност на срока се прави и въз основа на два критерия - естество на конкретното наказателно производство, по което се търпи мярката и поведение на страните в хода на развитието му. Първият критерий включва анализ на обществената опасност на инкриминираното деяние, степен на засягане на охранените обществени отношения, настъпилите вредни последици и евентуалното засягане на интересите на трети лица. Вторият критерий за разумност на срока на задържане е поведението на националните органи в хода на воденото наказателно производство. При бездействие от страна на компетентните да водят разследването органи, независимо от обществената опасност на инкриминираното деяние и обвиняемия, задържането се явява самоцелно и същото трябва да бъде преустановено.

Видно от анализирания доклад, преценката за разумността на срока на прилагане на задържането е от съществено значение за наличие на основание за изменение на мярката в по-лека. Тази преценка правилно се осъществява, като се съобразява сложността и тежестта на делото, на фона на процесуалната активност на разследването. Обичайно преценката за разумността на срока на задържането се свързва с констатация за бездействие на разследващите органи, на фона на което продължаващото задържане съставлява неоправдана репресия.

Изложените обстоятелства за изменение на мярката от „домашен арест“ в по-лека са относими и към производството по чл. 270 от НПК.

Изводите, които следва да бъдат направени във връзка с предпоставките за изменение на мярка за неотклонение „задържане под стража“ в „домашен арест“, са, че не се наблюдават различия в практиката на съдилищата, не е налице противоречива практика или неправилно приложение на закона.

Специфичен проблем при инцидентни произнасяния на съдилища се набелязва при изтичане на предвидени максимални срокове на действие на мярката за неотклонение „задържане под стража“ е нейната замяна в тази хипотеза с „домашен арест“. Следва да се отбележи, че при изтичане на сроковете за задържане на обвиняемия на досъдебното производство, законът не предписва каква по-лека мярка да му бъде определена, като липсва принципна забрана да бъде определена мярка за неотклонение „домашен арест“. Само че подобно действие следва да бъде прието като недопустимо. Това е така, понеже предвиденият максимален срок на продължителност на действие в чл. 63, ал. 4 от НПК е относим към мярка за неотклонение, която съществено ограничава правото на свободно придвижване и затова е недопустимо тя да бъде изменена в мярка за неотклонение, предвиждаща сходно ограничение на лични права. Отделни съдебни актове, с които „задържане под стража“ е изменено в

„домашен арест“ на основание изтичане на максималния предвиден в закона срок за „задържане под стража“, са посочени в докладите относно Сливенски военен съд.

Производствата, по които мярката „домашен арест“ на обвиняемия е изменена в полетката „задържане под стража“, не разкриват фактически и правни проблеми, понеже основанието за това е в разпоредбата на чл. 66 от НПК. Утежняване на процесуалното положение на обвиняемото лице в тези случаи се основава на виновно неизпълнение от страна на обвиняемия на ограниченията на „домашния арест“, или неизпълнение на други задължения, произтичащи от процесуалното му качество.

Вземането на мярка за неотклонение „домашен арест“ е честа практика в производства по чл. 43 от ЗЕЕЗА. Производството се отличава със специфики, в сравнение с това по чл. 64 от НПК, поради което постановените по реда на чл. 43 от ЗЕЕЗА съдебни актове не могат да послужат за общия анализ, а подлежат на самостоятелна преценка досежно основанията за вземане на тази мярка. Разликата произтича от това, че в производството по чл. 43 от ЗЕЕЗА не може да се обсъжда наличието на обосновано предположение за авторството на престъплението, описано в заповедта, не се извършва проверка и по отношение на опасността лицето да извърши престъпление. Единствената цел на мярката е обезпечаване на присъствието на лицето при разглеждане на ЕЗА и предотвратяване на негово бягство и укриване, които биха възпрепятствали предаването му. Поради това, при вземане на мярка за неотклонение в производство по ЕЗА, съдът преценява две групи предпоставки – първата – дали е сезиран с валидна ЕЗА; и втората – има ли опасност от укриване на исканото за предаване лице. Освен това, мярката е подчинена само на целите и характера на производството по ЕЗА и следва да обезпечи безпрепятственото му осъществяване.

С оглед на посочените специфики, вземането на мярка за неотклонение „домашен арест“ в производство по чл. 43 от ЗЕЕЗА обичайно се аргументира на плоскостта на опасността от укриване и с оглед постигане на целите на мярката.

ОБОБЩЕНИ ИЗВОДИ:

Анализът на съдебната практика досежно основанията, на които съдилищата взимат мярка за неотклонение „домашен арест“ и на които изменят мярката за неотклонение „задържане под стража“ в „домашен арест“, води до извод, че не е налице противоречива или неправилна практика на съдилищата. Констатираното неправилно приложение на закона е инцидентно и изолирано, така че не са налице основания за тълкувателна дейност на ВКС по въпроси, свързани с прилагането на мярката за неотклонение „домашен арест“.

Преодоляването на констатираните неправилни произнасяния може да бъде осъществено чрез разглеждане и анализ на практиката по райони и по пътя на специализирани обучения.

ИЗГОТВИЛИ:

.../Съдия Антоанета Данова/

/Съдия Лада Паунова/

Забележка: В анализа са използвани части от лекционен курс „Мерки за процесуална принуда“, изготвен за НИП от съдия Кр. Шекерджиев